

Práce: bakalářská

Posudek: oponenta

Práci hodnotil: PhDr. Jaromír Murgaš, CSc.

Práci předložil: Daniel Wagner

Název práce: Stoicismus a další směry hellénistické filosofie v praxi kognitivně-behaviorálního terapeuta

Cíle práce shrnuje sám autor na více než půl stránce v jejím Závěru: jednak jak se při zkoumání teoretickém i praktickém ukáže spojitost mezi stoicismem a dalšími směry hellénistické filosofie s psychoterapií obecně, dále speciálně právě s kognitivně-behaviorální psychoterapií (dále KBT); a jednak v čem se prolíná praktický ráz i dopad těchto filosofii (tehdy) se současnou psychoterapií, resp. zejména onou KBT. Autor nepochybně tyto otázky zodpověděl a zpracoval velice kvalitní bakalářskou práci.

K obsahovému zpracování:

Práce se skládá ze dvou částí. „Teoretická“ by sama vystačila na bakalářskou práci, „empirická“ ji jako kvalifikační doplňuje a uceluje, ale z mého pohledu i nadceňuje. Teoretická sama je zčásti trochu limitována, když její první část, věnovaná KBT, je modifikovanou a doplněnou částí autorovy dřívější bakalářské práce z jeho studia na Vysoké škole psychosociálních studií (která sama obsahovala dobré části nejen o KBT, ale i o filosofii stoiků – a o jejich spojení). Divil jsem se nejprve, jak někdo mohl napsat tak vysoce kvalifikovaně zajištěnou, a to i s mnoha odkazy, část bakalářské práce, dokud jsem nedohledal první práci. Ale text se překrývá jen zčásti a je adekvátně modifikován (a starý logicky využit) vzhledem k navazujícímu tématu nové práce a pro něj potřebným informacím – a také k posunu studenta ve zvládnutí problematiky od starší práce k novější. Trochu podobně je to pak ve třetí části, věnované konkrétně společným prvkům mezi stoiky a KBT, v níž se ale autor snaží nově, a také přesněji a jednoznačněji tipovat tyto společné prvky. Zároveň ale právě zde si uvědomuje možnou širší podobnost jak hellénistických filosofických přístupů a postojů, tak i jistou podobnost u současných psychotherapeutických směrů.

Nicméně jeho **vlastní a nová „filosofická práce“** pak začíná jednak při mapování podnětů a zaměření hellénistické filosofie. Zde ovšem už tolik odkazů není, čili autor se přidržel jen několika málo renomovaných sekundárních autorů; ovšem kromě rovněž jím již dříve zpracovávaného tématu stoicismu, který je i obecněji prozkoumán v souvislosti s KBT – a tedy je opět „více zajištěn“ i v předkládané práci. Nicméně i zde se mi jeví práce velmi kvalitní, ačkoliv určitě nejsem odborníkem na hellénistickou filosofii; v každém případě je tvořena s pozorností k myšlenkám získaným ze zdrojů a já k tomu nemám co dodat.

Druhá a důležitější část autorovy filosofické práce je tedy ona celkově třetí, hledající podobnosti současných psychoterapií a hellénistických filosofii (HF). Autor formuluje srovnání na základě jednak Hadotových tezí o HF, jednak pak různých (asi též přehledových) psychotherapeutických publikací. Mluví zde jednak o „**praktických otázkách lidského života**“ a o „**způsobech žítí, které by umožnily... větší duševní vyrovnanost člověka**“ (str. 32). A čímž lze dle mne zcela souhlasit. A dále v **zaměření na účel – ale i nutnosti se účelu vzdát, jestliže jde v posledku o to, pomoci člověku** (podle str. 33). Ovšem jestli to znamená, že mají psychotherapie (PT) i filosofie „**účel v sobě**“, jak to formuluje autor, to **bych pochyboval**; i když se tak možná „konvenčně“ dá něco dobrého naznačovat – a to jejich nepodřízenost konkrétním konečným účelům. Ale já bych tu spíše viděl účel v „**pěči o duši**“, jak to formuloval autor o odstavec výše, ale možná nedocenil. Anebo v „**pěči o bytí**“ či o „**cestu člověka**“, jak by se to také dalo říci, ale v práci řečeno není.

Oceňuji však další dva vytipované společné rysy PT a HF, a to zčásti „**praktické předávání**“ (jen bych s ním v antice nehledal akcent na „sebezkušenost“ – to pokládám za „současnou“ koncepci) a zejména **na „závazek k určitému způsobu života**“. Toto druhé hodně ano; jen s malým rozdílem, že dnes dělá PT leckdo s i o dost menší mírou závazku/ů, než kdo kdy byl „filosofem“, jehož odkaz se dochoval. Přece jen je také rozdíl mezi zaměstnáním a „povoláním“.

Souhlasný jsem i s „dialogickým charakterem“ PT a HF, jen se domnívám, že zrovna „**sokratovský rozhovor**“ bývá dnes chápán různě – jakkoli přítom i prakticky; a jednak jsem přesvědčen, že zatímco u Sokrata, jak o něm alespoň čteme, o sám rozhovor - alespoň v platonských dialozích!!, nemyslím v jeho skutečném životě - prakticky nikdy ani nešlo (rozhovory jsou formulovány jako didaktické, vývratné i návodné), **tak v terapii bytostnější běží o jiné typy rozhovorů – jednak „já-ty“** a jednak (nakonec vždy nějak) **podpůrné hledání „pravd“**; a jen někdy, snad v KBT, ale dle mne ne nejlépe (vzhledem k člověku a k nějakém „holistickému postoji“) – jak i sám autor při své kritice KBT uvádí - o také „**didaktický**“ (jak autor píše, když je třeba pomoci „klientovi“ „změnit chybné názory“, „mylná přesvědčení“ a „maladaptivní chování“ (str. 12 nahoře/)). Čímž naprosto nepopírám vysokou (možnou) užitečnost tohoto přístupu a dialogu, naopak ji obdivuji. A ano, rozumím, myslím, autorovu Sám autor hned po termínu „sokratovský dialog“ ukazuje oproti mínění klientů PT, kteří si myslí, že „něco udělali špatně“, že o to v terapeutické reflexi (a to je součást rozhovoru klienta a terapeuta či poradce) neběží. Ale u

Sokrata o tento dojem u účastníků rozhovoru dost běželo; a když to „nedošlo“ přímo jim, tak aspoň to mělo „dojít“ přihlížejícím či čtenářům. Pravda, ve vyšším zájmu „péče o duši“; ale tak to vždy nefunguje, a zejména ne dobře u „klientů“ (... „lidí s problémy“).

Třetí filosofická – a přitom už zase i společenskovední - část, tedy čtvrtá celkově, pak obsahuje **přípravu výzkumu**: metod, otázek i dotazníku i vzorku respondentů; a to i s prací na ověření vhodnosti charakteristik filosofických směrů v užitých tématech dotazníků. Tato část, kde autor **tvůrčím způsobem** usiluje o propojení filosofie a praktického zkoumání i fungujících psychoterapií (a skrze dotazníky i psychoterapeutů), tedy dle mne má skutečně také dobrou samostatnou filosofickou hodnotu. Dotazníky jsou dle mne krásně instruktivní, charakteristiky směrů moc pěkné (a také by se, jak to autora rovněž dále napadlo, daly dělat i k jiným dobám a směrům) Jisté jsou, jako všechny dotazníky, pokud mohu soudit jako filosof, jen „nástrojové“ a nějak omezené; ale to k praxi obecně patří.

Samotný výzkum je pak již nefilosofickou, ale obecně praktickou badatelskou a společenskovední záležitostí, tedy doplněním autorových propojujících tendencí – které pokládám za velice dobré a z mého hlediska žádoucí. Jeho obhospodaření, zpracování a předvedení odpovídá metodologiím, které opět odborně neposoudím, nicméně na mne působí věrohodně. Nebudu ale diskutovat ani komentovat jejich výsledky, jen mě těší, že **autor stejně tak jako nějaké výsledky dostal, je si zároveň dobře vědom oné „nástrojovosti“ a „omezenosti“ podobných dotazníků** a výzkumů. Opět bych byl jen opatrný na „poznání – či terapii - pro ně samé“ – tak, jak už jsem to psal. A dále, souhlasím s dalšími položenými otázkami, jednak ohledně dalších PT směrů, zejména pak ohledně „zkreslení volby respondentů“. Ale nejvíce skutečně s otázkou na psychodynamické či gestaltové pojetí „krize“ či „problému“ klienta – ano, myslím, že tyto další přístupy jsou jaksi celistvější a i více odpovídající dalším historickým filosofickým myšlenkám (a /současnému //pojetí/// životu/a člověka), než zde byly užity.

K poznámce navíc a k uvážení se zde odtud dále nabízí otázky na možné omezenosti jak hellénistických přístupů a speciálně stoicismu, na jeho roli, která nesporně významně ovlivnila evropské postoje a vzdělání a k němuž se ambivalentně vyjádřil již R. Descartes (v první části Rozpravy o metodě), ač se jej vhodně zčásti držel. **O významu „zvládnutí“ problémů, obrany a vyrovnanosti; a oproti tomu možné více „podpory života“** (viz na člověka orietnovaná PT, gestalt PT aj.). A podobně u BKT – někdy může jen, a to také podobně se stoicismem, i když to tak nebyvalo míněno, **učit čerta lépe zvládnout „emoce, omyly, chyby“**.

Konstatuji (zároveň v odpovědi na jeho poslední otázku), že se domnívám, že **přes veškerá úskalí autor pracoval s filosofií či filosofickými otázkami smysluplně**, jakkoli dílčím způsobem (a k tomu dochází vždy a u kohokoli, jak tomu rozumím). **Tato práce se mi moc zamlouvá, a to jak svým konkrétním vypracováním metodickým, víceoborovým, odborným i jazykovým, tak i krásnou užitou literaturou a formálními náležitostmi; ale osobně snad i nejvíce záměrem a myšlenkou – propojováním filosofie, psychoterapie a života.**

Podle mého přesvědčení toto je dokonce velice „živou skutečností a potřebou“, kterou mnozí z nás mají – ba právě „dnes“! - objevovat; a i když se každá z těch oblastí dá dělat a dělává – a docela „dobře“ „samostatně“ a až „odděleně“, tak pro mne opravdu právě v tomto spojení je „život“ ve velmi základní a univerzální podobě. (Chápu, že pro mnohé ani to – nebo jen to, či právě to – nepostačuje; ale to už je na další upřesňování a diskuse - i doplnění.)

Děkuju za takovou práci a zcela určitě navrhuji hodnocení

„Výborně“.

Datum: 17.6.2020

Podpis:

Jaromír Murgaš